CZU [026.07:62]:005.963
DOI 10.5281/zenodo.23557966

BIBLIOTECILE SPECIALIZATE ÎN ECOSISTEMUL DIGITAL AL CUNOAȘTERII: PROGRAME DE FORMARE PENTRU BIBLIOTECARI ȘI UTILIZATORI

Tamara ZASMENCO
ORCID 0009-0007-4960-3055
Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică a Institutului Național de Cercetări Economice a Academiei de Studii Economice din Moldova

Rezumat: *Creșterea rapidă a volumului de informații digitale determină bibliotecile specializate să-și redefinească rolul și să investească constant în dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor. Articolul descrie modelul integrat de formare profesională continuă implementat în Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică (BRTȘ) a INCE, ASEM, subliniind legătura strânsă dintre formarea profesională continuă a personalului și instruirea utilizatorilor. Sunt analizate principalele forme de instruire – formală, nonformală și informală, competențele dobândite de bibliotecari, precum și impactul acestora asupra calității serviciilor oferite utilizatorilor. Totodată, sunt evidențiate direcțiile de dezvoltare strategică ale bibliotecilor în contextul societății bazate pe cunoaștere.*
Articolul evidențiază modul în care aceste măsuri contribuie la transformarea bibliotecii dintr-un simplu depozit de informații într-un centru activ de cercetare, inovare și sprijin pentru învățarea pe tot parcursul vieții.
Cuvinte-cheie: *biblioteci specializate, formare profesională continuă, cultura informației, ecosistem digital, competențe profesionale, instruirea utilizatorilor, impactul serviciilor informaționale, inteligență artificială*

Abstract: *This article presents a continuous professional training model implemented at the Republican Technical-Scientific Library of the National Institute for Economic Research (NIER), Academy of Economic Studies of Moldova (ASEM), focusing on librarians' skills and their impact on user education. It examines formal, non-formal and informal learning, as well as its contribution to improving library services. The study also addresses strategic development in the knowledge-based society and the transformation of libraries into active centers for research, innovation and lifelong learning.*
Keywords: *specialized libraries, continuing professional training, information culture, digital ecosystem, professional skills, user training, impact of information services, artificial intelligence*

Introducere. Formarea profesională continuă a bibliotecarilor și instruirea utilizatorilor reprezintă un principiu de bază pentru funcționarea eficientă a bibliotecilor moderne, deoarece creșterea rapidă a volumului de informații în ecosistemul digital impune bibliotecarilor nu numai să-și actualizeze permanent cunoștințele, dar

și să dezvolte noi competențe profesionale, precum: managementul resurselor digitale și al datelor de cercetare, dezvoltarea unor competențe de expertiză în *știința deschisă* (Open Science), gestionarea aspectelor legale privind drepturile de autor în mediul digital, dezvoltarea abilităților de filtrare și validare a informațiilor, asigurând securitatea și credibilitatea surselor, integrarea unor instrumente de inteligență artificială pentru optimizarea serviciilor informaționale și eficientizarea serviciilor de referință.

Program integrat de formare profesională continuă pentru bibliotecari. Pentru a răspunde acestor provocări, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică (BRTȘ) a INCE a implementat un model integrat de formare profesională continuă, bazat pe trei dimensiuni: instruirea formală, nonformală și informală.

Instruirea formală se realizează prin motivarea personalului de a participa la programe universitare de licență, masterat sau doctorat în domeniul de profil, precum și la cursuri de recalificare destinate specialiștilor cu studii superioare în alte domenii. Angajații sunt încurajați să urmeze atât programele academice ale USM, cât și cursurile oferite de Centrul de Formare Continuă acreditat în domeniul „Biblioteconomie, informare și studii arhivistice" al USM.

Instruirea nonformală. Aceasta include participarea la cursuri, seminare, workshopuri, conferințe și vizite de studiu organizate la nivel național și internațional. Majoritatea instruirilor de acest gen la care participă bibliotecarii specializați sunt organizate de Centrul FPC al BNRM și de Centrul

Educațional al Bibliotecilor Universitare și Specializate. Aceste activități contribuie la actualizarea cunoștințelor și la schimbul de bune practici în domeniul biblioteconomiei și științei informării.

Instruirea informală. Instruirea informală se realizează prin autoinstruire și prin consultanță profesională la locul de muncă, oferind personalului oportunitatea de a-și dezvolta continuu competențele în mod flexibil și adaptat nevoilor individuale. În acest context, angajații sunt încurajați să își creeze și să își actualizeze portofolii individuale, care să reflecte progresul în învățare, experiențele acumulate și nivelul de dezvoltare a competențelor profesionale, utilizând sistemul de unități de credit. Totodată, anual este elaborat Programul de Formare Profesională Continuă (FPC) al BRTȘ și al rețelei de biblioteci tehnice, acesta fiind disponibil pe site-ul instituției, la secțiunea „Profesional". Programul cuprinde o varietate de activități, inclusiv organizarea de ateliere practice susținute de personalul specializat, în cadrul cărora sunt valorificate și aprofundate cunoștințele dobândite anterior. De asemenea, personalul BRTȘ participă activ la activitățile organizate de Centrul Educațional al Bibliotecilor Universitare și Specializate, contribuind la inițierea și desfășurarea unor programe orientate spre dezvoltarea profesională continuă a bibliotecarilor academici. Aceste inițiative sprijină schimbul de bune practici, consolidarea competențelor și adaptarea la noile cerințe informaționale și tehnologice din domeniul biblioteconomic.

În general, instruirea informală completează formarea formală, având un rol esențial în susținerea învățării pe tot parcursul vieții și în creșterea calității serviciilor oferite de biblioteci.

Competențe dezvoltate în cadrul programelor de FPC. Investiția constantă în capitalul uman a transformat rolul bibliotecarului tradițional într-un adevărat arhitect al informației. Biblioteca nu mai este doar un spațiu al cărții, ci un punct de referință pentru validarea surselor informaționale. Prin participarea la peste 160 de activități de instruire, specialiștii noștri au dobândit competențe avansate în managementul resurselor digitale și al datelor de cercetare, devenind totodată promotori activi ai științei deschise (Open Science). Această experiență garantează utilizatorilor noștri accesul la un flux de cunoaștere transparent, etic și adaptat standardelor internaționale. În acest sens, echipa noastră și-a dezvoltat abilitățile de filtrare și validare a datelor, asigurând un mediu sigur și surse de maximă credibilitate. Mai mult, prin gestionarea riguroasă a aspectelor legale privind drepturile de autor, instituția noastră rămâne un garant al respectării proprietății intelectuale în mediul virtual.

O altă competență dezvoltată de bibliotecari pe parcursul anului 2025 este însușirea unor instrumente de IA și implementarea acestora în cadrul serviciilor de bibliotecă, acțiune care contribuie la crearea conținutului, optimizarea căutării și regăsirii resurselor informaționale și la eficientizarea serviciilor de referință.

Datele statistice ale anului precedent reflectă un angajament remarcabil: un total de 544 de ore academice dedicate studiului, cu o medie de 29 de ore de formare continuă per angajat. Această cifră subliniază dorința instituției noastre de a rămâne un reper de profesionalism și inovație.

Programe de instruire a utilizatorilor. Volumul considerabil al activităților de instruire, precum și numărul ridicat de ore academice realizate, evidențiază un angajament instituțional constant față de dezvoltarea capitalului uman. În acest context, competențele dobândite în cadrul acestor activități sunt valorificate prin elaborarea unor programe de instruire pentru utilizatori, concepute diferențiat în funcție de nivelul de studiu și de nevoile specifice ale beneficiarilor, reflectând astfel o abordare flexibilă și orientată spre eficiență.

Spre exemplu, programul „Cultura informației", implementat de BRTȘ în anul 2025, constituie un model relevant de formare progresivă a utilizatorilor, pentru că este adaptat tuturor nivelurilor educaționale.

- La nivel preuniversitar, se urmărește dezvoltarea competențelor de bază în identificarea, căutarea, evaluarea și utilizarea responsabilă a informației, precum și familiarizarea cu biblioteca și resursele informaționale ale BRTȘ.

- La nivel universitar, instruirea devine mai aplicată, fiind orientată spre accesul și utilizarea resurselor academice digitale, spre evaluarea critică a informației, spre utilizarea bazelor de date și respectarea normelor de citare.
- La nivel de cercetare, accentul este pus pe formarea competențelor avansate, precum: gestionarea referințelor bibliografice, utilizarea bazelor de date internaționale și valorificarea rezultatelor științifice prin diseminare.

Această continuitate de formare a utilizatorilor contribuie la crearea unei culturi informaționale solide, importante pentru o societate bazată pe cunoaștere.

În plus, BRTȘ și-a extins programele de instruire pentru utilizatori către domenii precum *aducația financiară* și *educația ecologică*, evidențiind implicarea bibliotecii în viața comunității și rolul său în promovarea învățării pe tot parcursul vieții. Astfel, biblioteca își consolidează statutul de instituție modernă, orientată spre educație continuă și responsabilitate socială. Dincolo de funcția tradițională de împrumut al cărților, aceasta devine un spațiu dinamic în care accesul la informație este valorificat prin formarea unor competențe practice utile în viața de zi cu zi. Iar succesul acestor inițiative se datorează parteneriatelor cu Institutul Național de Cercetări Economice (INCE) și Fundația pentru educație financiară OK, care asigură conținut științific validat și metode moderne de învățare. Prin ateliere, simulări și întâlniri cu specialiști, utilizatorii dobândesc competențe practice pentru a acționa responsabil în economie și mediu. Astfel, biblioteca își extinde rolul educațional, facilitând accesul la cunoaștere, dezvoltarea competențelor și formarea spiritului civic.

Un alt program de formare destinat utilizatorilor BRTȘ vizează incluziunea digitală, prin organizarea de cursuri adresate persoanelor vârstnice și celor care nu dețin competențe digitale. Această inițiativă contribuie la diminuarea decalajului digital și la facilitarea integrării sociale, asigurând acces echitabil la informație și la tehnologiile moderne.

Prin urmare, în anul 2025, BRTS a organizat 29 de activități de instruire pentru utilizatori, la care au participat 788 de persoane, iar numărul de ore academice realizate este de 245.

Impact și sinergii instituționale. Sinergia dintre formarea continuă a bibliotecarilor și instruirea utilizatorilor generează un efect amplificator semnificativ: bibliotecarii își consolidează rolul de formatori și facilitatori ai învățării, iar utilizatorii își dezvoltă autonomia informațională și capacitatea de a utiliza eficient resursele disponibile. Această interdependență contribuie la crearea unui mediu educațional dinamic, bazat pe colaborare, schimb de cunoștințe și adaptare continuă la noile cerințe ale societății informaționale. În această ordine de idei, biblioteca își extinde funcțiile tradiționale, evoluând de la un simplu spațiu de acces la informație către un centru activ de formare, inovare și dezvoltare comunitară. Prin diversificarea serviciilor educaționale, implementarea programelor de alfabetizare informațională și digitală, precum și prin utilizarea tehnologiilor moderne, biblioteca devine un actor relevant în susținerea învățării pe tot parcursul vieții.

Totodată, colaborarea cu instituții educaționale, organizații profesionale și alte structuri comunitare consolidează impactul activităților desfășurate, generând sinergii instituționale durabile. Aceste parteneriate facilitează transferul de bune practici, dezvoltarea de proiecte comune și crearea unor rețele de sprijin care contribuie la creșterea calității serviciilor și la extinderea accesului la cunoaștere.

Perspective de dezvoltare. În perspectivă, bibliotecile din Republica Moldova au oportunitatea de a-și diversifica și moderniza oferta de formare, prin dezvoltarea unor programe personalizate, adaptate specificului fiecărui tip de bibliotecă și nevoilor variate ale utilizatorilor. Această abordare centrată pe utilizator presupune integrarea unor metode flexibile de învățare, bazate pe competențe și orientate spre rezultate concrete. O direcție strategică importantă o constituie crearea unei platforme digitale integrate, care să reunească resurse educaționale, instrumente de instruire și oportunități de colaborare într-un mediu accesibil și interactiv. O astfel de platformă ar sprijini transformarea digitală a bibliotecilor și ar facilita extinderea serviciilor educaționale dincolo de spațiul fizic. Această platformă ar permite:

– dezvoltarea unor programe de instruire personalizate adaptate fiecărui tip de

bibliotecă și profilului utilizatorilor, astfel încât să răspundă eficient nevoilor specifice ale bibliotecilor publice, academice, pentru copii sau alte categorii;
- învățarea personalizată, adaptată ritmului și nivelului fiecărui bibliotecar, prin promovarea colaborării profesionale între bibliotecari și a schimbului de bune practici la nivel național și internațional;
- organizarea cursurilor și a sesiunilor interactive pentru bibliotecari, în vederea dezvoltării competențelor digitale și managementul datelor;
- monitorizarea progresului utilizatorilor și evaluarea impactului activităților de formare.

În același timp, este importantă consolidarea parteneriatelor cu instituții educaționale, organizații culturale și specialiști din domeniul tehnologic, pentru a susține inovarea și a asigura sustenabilitatea acestor inițiative, întrucât, prin valorificarea tehnologiilor emergente și promovarea unei culturi a învățării continue, bibliotecile pot deveni huburi moderne de cunoaștere, capabile să răspundă eficient provocărilor actuale și viitoare.

Concluzii. Formarea profesională continuă a bibliotecarilor și instruirea utilizatorilor constituie factori importanți în procesul de transformare a bibliotecilor în instituții moderne, flexibile și adaptate cerințelor unei societăți informaționale în continuă schimbare. Modelul integrat implementat de BRTȘ demonstrează eficiența unei abordări sistemice, care combină formarea formală, nonformală și informală, valorificând competențele dobândite de personal și facilitând transmiterea acestora către utilizatori.

Prin acest model, bibliotecarii devin nu doar gestionari ai resurselor informaționale, ci și formatori și promotori ai învățării continue, iar utilizatorii dobândesc autonomie informațională, capacitatea de a evalua critic informația și de a utiliza resursele digitale academice în mod responsabil. Astfel, biblioteca se conturează ca un spațiu dinamic de învățare, inovare și incluziune socială, oferind servicii adaptate nevoilor variate ale comunității și contribuind la reducerea decalajelor informaționale și digitale.

Mai mult, această abordare favorizează dezvoltarea parteneriatelor instituționale, schimbul de bune practici și crearea unor rețele de colaborare între biblioteci, instituții educaționale și organizații culturale, consolidând impactul activităților educaționale la nivel național. În perspectivă, extinderea programelor personalizate, integrarea platformelor digitale și promovarea competențelor digitale avansate transformă biblioteca într-un hub modern de cunoaștere, capabil să răspundă provocărilor viitorului și să susțină dezvoltarea unei societăți informate, educate și responsabile.

În final, investiția în formarea profesională a bibliotecarilor și în instruirea utilizatorilor nu doar optimizează performanța instituțiilor, ci și contribuie la consolidarea unui mediu informațional echitabil, incluziv și inovator, în beneficiul întregii comunități.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA REPUBLICANĂ TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ, INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE. *Politica de Formare Profesională Continuă a personalului de specialitate din Biblioteca Republicană Tehnico-științifică a Institutului National de Cercetări Economice.* Chișinău, 2021. 10 p. Disponibil: https://brts.md/wp-content/uploads/2025/04/Politica-FPC_redactat-2025.pdf [accesat 2026-03-25].
2. CORGHENCI, Ludmila. Studiul necesităților de dezvoltare a competențelor profesionale ale personalului de specialitate din biblioteci: rezultate, analize, perspective. *Magazin bibliologic*. 2024, nr. 3-4, pp. 53-64. Disponibil: https://doi.org/10.5281/zenodo.14936095, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/53-64_9.pdf [accesat 2026-03-25].
3. POVESTCA, Lilia. *Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova: starea de fapt și perspective*. Instituţia Publică Biblioteca Naţională a Republicii Moldova. Chișinău, 2021. 227 p. ISBN 978-9975-119-73-3. Disponibil: https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2014/05/Povestca-L.-Formarea-prof.-continua.pdf [accesat 2026-03-25].
4. TURCAN, Nelly. Competențe pentru viitor: reflecții pe marginea cercetării nevoilor de formare profesională a bibliotecarilor. *BiblioPolis.* 2016, nr. 3(63), pp. 12-41. ISSN 1811-900X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/168225 [accesat 2026-03-25].